

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРИМІНОЛОГІЧНА АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНИ**

ЗЛОЧИННІСТЬ І ПРОТИДІЯ ЇЙ В УМОВАХ СИНГУЛЯРНОСТІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ

**ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ, ПРИСВЯЧЕНОЇ ПАМ'ЯТІ
ЧЛЕНА ПРАВЛІННЯ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ УКРАЇНИ, ПРОФЕСОРА
ТЕТЯНИ АНДРІЇВНИ ДЕНИСОВОЇ**

Харків – 2021

УДК 343.9(477)(06)
368

*Друкується згідно з рішенням оргкомітету
за дорученням Харківського національного університету
внутрішніх справ від 09.03.2021 № 42*

Злочинність і протидія їй в умовах сингулярності:
368 тенденції та інновації : зб. тез доп. наук.-практ. конф.,
присвяч. пам'яті члена Правління Кримінологічної асоціації
України, професора Тетяни Андріївни Денисової (м. Харків,
16 квіт. 2021 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. Справ,
Кримінол. асоц. України. – Харків : ХНУВС, 2021. – 464 с.

У збірнику представлено тези наукових доповідей у галузях кримінології, кримінального права, кримінально-виконавчого права, криміналістики та судової експертології, інших наук. Окрема частина збірника репрезентує праці докторантів, аспірантів, здобувачів, студентів і курсантів. У тезах доповідей висвітлено широке коло питань, пов'язаних із протидією злочинності в сучасних умовах соціальної нестабільності.

УДК 343.9(477)(06)

Публікації наведено в авторській редакції з незначними коректорськими правками. Оргкомітет не завжди поділяє погляди авторів публікацій. За достовірність наукового матеріалу, професійного формулювання, фактичних даних, цитат, власних імен, географічних назв, а також за розголошення фактів, що не належать відкритому друку, тощо відповідають автори публікацій та їх наукові керівники.

Електронна копія збірника безоплатно розміщується у відкритому доступі на сайті Харківського національного університету внутрішніх справ (<http://www.univd.edu.ua>) у розділі «Видавнича діяльність. Матеріали науково-практичних конференцій, семінарів тощо»), а також у репозитарії ХНУВС (<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/>) і на сайті збірника наукових праць «Вісник Кримінологічної асоціації України» (<https://visnikkau.webnode.com.ua>).

© Харківський національний університет
внутрішніх справ, 2021
© Кримінологічна асоціація України, 2021

Таким чином, у детермінації домашнього насильства перше місце посідає особа, а саме її особистісні риси та внутрішні установки, а також їх зовнішній вираз (зокрема, невміння іншими методами вирішувати конфліктну ситуацію) є безпосередньою причиною вчинення будь-якого злочину, у тому й числі пов'язаного з домашнім насильством. На другий план виходять зовнішні чинники, які мають вплив на різноманітні соціальні інституції, у тому числі й сім'ю (соціальні, економічні, політичні та інші чинники). Не оминати увагою і ситуативні чинники – конкретні життєві обставини, які передували вчиненню протиправного діяння та визначили антисуспільну поведінку особи-кривдника. На останньому щаблі комплексу причин, що впливають на вчинення домашнього насильства, є віктимність самої жертви. Зокрема, наявність в останніх деяких відхилень від законослухняної поведінки (вживання алкогольних або наркотичних речовин), а також психічних захворювань, таких як (неврози, шизофренія) є передумовою агресивного ставлення або провокуючої поведінки щодо кривдника.

Отже, розглянувши детермінанти вчинення злочинів, пов'язаних з домашнім насильством, можна виокремити деякі підходи до пояснення причин цього виду злочинності: 1) медико-психологічний (особистісні риси, внутрішні установки та психічні відхилення особи-кривдника); 2) соціологічний (соціально-економічні та соціокультурні чинники, що впливають на вчинення домашнього насильства); 3) ситуаційний (конкретні життєві обставини, що визначають протиправну поведінку особи); 4) віктимологічний (провокуюча поведінка жертви).

Список бібліографічних посилань

1. Гишинский Я. Й. Криминология. Теория. История. Эмпирическая база. Социальный контроль : курс лекций. СПб. ; М. ; Харьков ; Минск : Питер, 2002. 172 с.
2. Иншаков С. М. Криминология : учебник. М. : Юриспруденция, 2000. 144 с.
3. Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству : Лист МОН України від 18.05.2018 № 1/11-5480 // LIGA 360 : сайт. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS30017> (дата звернення: 09.03.2021).
4. Кунельский Л. Э., Мацковский М. С. Энциклопедия социальной работы : в 3 т. / пер. с англ. М. : Центр общечеловеческих ценностей, 1994. Т. 2. 498 с.
5. Юрків Я. І. Насильство дітей у сім'ї як соціально-педагогічна проблема. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. Вип. 28. С. 185–189.
6. Шестаков Д. А. Внутрисемейное насильственное поведение: уголовно-правовой аспект. *Правоведение*. 2001. № 2. С. 163–172.

Одержано 14.03.2021

УДК 343.973;614.256

Леонід Самойлович ГАМБУРГ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я,

медичного та фармацевтичного права

Запорізького державного медичного університету

КРИМІНОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Умови ринкової економіки орієнтують господарюючих суб'єктів на отримання прибутку. Навіть некомерційні учасники господарсько-правових відносин, серед яких – надавачі медичної допомоги та медичних послуг, змушені шукати додаткові джерела отримання грошових коштів унаслідок обмежених можливостей бюджетного фінансування. Подібний стан мотивує протиправні діяння тих посадових і службових осіб у галузі

охорони здоров'я та працівників медичних закладів, які прагнуть до підвищення власного рівня життя шляхом отримання неправомірної вигоди за рахунок пацієнтів. Корупція у медицині є одним із вирішальних чинників виникнення явищ професійної несумлінності, що, в свою чергу, породжує некомпетентність.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 року № 2801-XII (далі – Основи) медичною допомогою є «діяльність професійно підготовлених медичних працівників, спрямована на профілактику, діагностику та лікування у зв'язку з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами, а також у зв'язку з вагітністю та пологами». Водночас у зазначеній статті послугою з медичного обслуговування населення (медичною послугою) визначається надання пацієнту закладом охорони здоров'я або фізичною особою - підприємцем, яка зареєстрована та одержала в установленому законом порядку ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, послуги, «яка оплачується її замовником» – державою, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичні особами, включаючи пацієнтів [1].

Установлена законом відмінність медичної допомоги від медичної послуги полягає у платності останньої на підставі її додатковості відповідно до бажання пацієнта. Реальна ж ситуація із фінансуванням закладів охорони здоров'я усіх форм власності Національною службою здоров'я України [2], визначених ст. 16 Основ, перш за все державних (казених підприємств і державних установ) та комунальних (комунальних некомерційних підприємств і комунальних установ) [1] часто призводить до фактичного перетворення медичної допомоги в медичні послуги. Але є рішення Конституційного Суду України (КСУ) у справі за конституційним поданням 66 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних закладах охорони здоров'я та вищих медичних закладах освіти (справа про платні медичні послуги)» від 25.11.1998 р. № 15-рп/98 (справа № 1-29/98), яким КСУ визнав розділи I та II Переліку платних послуг, які можуть надаватися в державних закладах охорони здоров'я та вищих медичних закладах освіти, такими, що не відповідають Конституції України [3].

Ще одне рішення КСУ у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 49 Конституції України «у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно» (справа про безоплатну медичну допомогу) від 29.05.2002 року № 10-рп/2002 вказує, що у державних та комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається всім громадянам незалежно від її обсягу та без попереднього, поточного або наступного їх розрахунку за надання такої допомоги. Поняття медичної допомоги, умови запровадження медичного страхування, у тому числі державного, формування і використання добровільних медичних фондів, а також порядок надання медичних послуг, які виходять за межі медичної допомоги, на платній основі у державних і комунальних закладах охорони здоров'я та перелік таких послуг мають бути визначені законом [4]. Утім, перелік платних медичних послуг досі залишається встановленим не законом, а фактично неконституційною (протягом вже майже 19 років) постановою Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 року № 1138 «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних і комунальних закладах охорони здоров'я та вищих медичних навчальних закладах» [5].

Наведені законодавчі прогалини та протиріччя, невиконання рішень КСУ утворили ще один суттєвий чинник зростання правопорушень, сприяючи криміналізації надання медичної допомоги у вигляді поширення корупції, несумлінності, некомпетентності.

Несумлінність при наданні медичної допомоги проявляється у невиконанні або неналежному (формальному) виконанні медичним працівником (посадовою особою медичної організації) професійних (посадових) обов'язків у супереччю законодавству,

посадовим інструкціям, клінічним протоколам медичної допомоги, загальноприйнятими положеннями медичної науки, медичної етики і деонтології внаслідок зневажання їх обов'язковості. Наслідком зазначеної несумлінності стає некомпетентність як результат поступової професійної декваліфікації зі зниженням рівня професійної підготовки аж до невідповідності встановленим компетенціям і вимогам до професії медичного працівника.

Загальною рисою правопорушень у сфері охорони здоров'я вбачається переважання їх латентності, що тягне низьке розкриття внаслідок неочевидності та складності виявлення. Великою мірою тут позначаються корпоративність, кругова порука, закритість медичної спільноти, а також недостатня обізнаність співробітників правоохоронних органів, які розслідують відповідні протиправні діяння.

Профілактика правопорушень у сфері охорони здоров'я полягає у їх загальному попередженні шляхом підвищення якості медичної допомоги у спосіб підведення належного економічного забезпечення під потенційні можливості лікування, а також спеціальному попередженні організаційними, правовими та інформаційними заходами.

Список бібліографічних посилань

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> (дата звернення: 10.03.2021).

2. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення : Закон України від 19.10.2017 № 2168-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19> (дата звернення: 10.03.2021).

3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 66 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних закладах охорони здоров'я та вищих медичних закладах освіти» (справа про платні медичні послуги) : від 25.11.1998 № 15-рп/98 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-98> (дата звернення: 10.03.2021).

4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 49 Конституції України «у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно» (справа про безоплатну медичну допомогу) : від 29.05.2002 № 10-рп/2002 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-02> (дата звернення: 10.03.2021).

5. Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних і комунальних закладах охорони здоров'я та вищих медичних навчальних закладах : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 № 1138 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1138-96-p> (дата звернення: 10.03.2021).

Одержано 14.03.2021